

Rolnummer 4958
Arrest nr. 95/2011 van 31 mei 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering, gesteld door de Correctionele Rechtbank te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 2 juni 2010 in zake Y.J. tegen de procureur des Konings, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 10 juni 2010, heeft de Correctionele Rechtbank te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering, die toestaan een verstekvonnis uit te spreken dat wordt geacht op tegenspraak te zijn geweest tegen de beklaagde die niet zal zijn verschenen of niet zal zijn vertegenwoordigd naar aanleiding van een vonnis van persoonlijke verschijning maar was verschenen of was vertegenwoordigd op de inleidingszitting, al dan niet in samenhang gelezen met inzonderheid artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, dat onder meer het recht van toegang tot een rechtbank waarborgt alsook het recht om duidelijk te worden geïnformeerd over de regels die op hem worden toegepast, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, in zoverre zij de veroordeelde die verstek heeft laten gaan na op de inleidingszitting te zijn verschenen of er vertegenwoordigd was, niet toestaan in verzet te komen tegen de uitspraak die bij verstek werd gewezen naar aanleiding van een vonnis van persoonlijke verschijning terwijl de beklaagde die altijd verstek heeft laten gaan en nooit vertegenwoordigd is geweest, in verzet zal kunnen komen tegen de uitspraak die bij verstek tegen hem is gewezen ? ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door :

- Y.J.;
- de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 1 maart 2011 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. A. Chateau, advocaat bij de balie te Brussel, voor Y.J.;
 - . Mr. E. Jacobowitz, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Snappe en L. Lavrysen verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Y.J. is bij vonnis van 24 juni 2009 dat bij verstek is geweest maar geacht wordt op tegenspraak te zijn, veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar wegens vrijwillige slagen en verwondingen en verboden wapendracht. Bij zijn aankomst in de gevangenis, wegens de onmiddellijke aanhouding uitgesproken door de Correctionele Rechtbank te Brussel, is hij eerst in verzet gekomen tegen dat vonnis. Aangezien bleek dat, in de huidige stand van de wetgeving, het verzet tegen een vonnis dat bij verstek is geweest naar aanleiding van een vonnis van persoonlijke verschijning slechts mogelijk is indien de verdachte niet aanwezig noch vertegenwoordigd was op de inleidingszitting, heeft Y.J. ook hoger beroep ingesteld tot bewaring van recht en zijn invrijheidstelling verkregen bij een beslissing van de Correctionele Rechtbank.

Tijdens het onderzoek van zijn verzet voor de vijfenveertigste kamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, zitting houdende in correctionele zaken, heeft hij aangevoerd « dat zijn situatie van beklaagde die op de inleidingszitting is verschenen in de persoon van een advocaat ongunstiger zou zijn dan die van een beklaagde die nooit is verschenen, aangezien die laatste nog in verzet kan komen tegen het gewezen vonnis nadat de Rechtbank hem heeft veroordeeld bij verstekvonnis dat geacht wordt op tegenspraak te zijn ingevolge een vonnis van persoonlijke verschijning, terwijl hij dat niet kan » (verwijzingsvonnis, p. 2).

De Rechtbank was van oordeel dat het aan het Hof toekwam zich uit te spreken over het al dan niet verantwoorde karakter van het aangevoerde verschil en heeft bijgevolg aan het Hof de hierboven weergegeven prejudiciële vraag gesteld.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van Y.J.

A.1. Volgens de auteur van de memorie voor het Hof, auteur van het verzet gedaan voor de verwijzende rechter, dient de prejudiciële vraag bevestigend te worden beantwoord. Hij gaat ervan uit dat er te dezen schending is van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. De situatie van de beklaagde die op de inleidingszitting zal zijn verschenen in de persoon van een advocaat, en die vervolgens verstek zal laten gaan, zal immers ongunstiger zijn dan die van de beklaagde die onmiddellijk verstek heeft laten gaan vanaf de inleiding van de zaak : enkel aan die laatste is het toegestaan in verzet te komen tegen de bij verstek gewezen uitspraak.

De auteur van de memorie citeert het arrest van het Hof nr. 9/2002 van 9 januari 2002, volgens hetwelk « het wezen en de doelstelling zelf van het verzet [erin bestaan] de beklaagde de mogelijkheid te bieden ten volle zijn rechten van verdediging uit te oefenen », alsook rechtsleer die, volgens hem, zijn stelling zou staven. Hij gaat ervan uit dat afbreuk wordt gedaan aan zijn recht van toegang tot de rechtbank : hij verliest immers een aanleg, wat, volgens hem, in strijd zou zijn met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Ook al aanvaardt het Straatsburgse rechtscollege dat maatregelen worden genomen om de onverantwoorde afwezigheden te ontmoedigen, zoals de Ministerraad in zijn memorie in herinnering brengt, laat het niet toe dat het verlies van een aanleg eruit voortvloeit. De auteur van de memorie gaat ervan uit dat het enige gevolg dat zou kunnen worden verbonden aan een vonnis dat wordt geacht op tegenspraak te zijn, de mogelijkheid zou zijn een bevel tot medebrenging, en dus tot gedwongen verschijning, uit te vaardigen. Hij gaat ervan uit dat de verschijning of vertegenwoordiging op een inleidingszitting alleen geen werkelijke deelneming aan de debatten mogelijk maakt en het dus evenmin mogelijk maakt zijn rechten van verdediging daadwerkelijk uit te oefenen.

Standpunt van de Ministerraad

A.2. De Ministerraad betoogt dat het antwoord op de prejudiciële vraag ontkennend moet zijn.

Het criterium van onderscheid zou immers objectief zijn. In het ene geval is de beklaagde verschenen of werd hij vertegenwoordigd op de inleidingszitting; in het andere geval heeft hij steeds verstek laten gaan en werd hij nooit vertegenwoordigd.

De wetgever streefde een wettig doel na, namelijk een reglementering instellen krachtens welke de strafrechter de raadsman moet toestaan zijn cliënt te vertegenwoordigen niettegenstaande de verplichting tot persoonlijke verschijning van artikel 185, § 2, van het Wetboek van strafvordering, en het recht van een beklaagde om in verzet te komen tegen een bij verstek gewezen vonnis beperken, alsook maatregelen instellen teneinde de beklaagde te dwingen te verschijnen.

Ten slotte zou het niet onevenredig zijn ervan uit te gaan dat de debatten op tegenspraak zijn ten opzichte van diegene die, na op de eerste terechtzitting te zijn verschenen of zich te hebben laten vertegenwoordigen, zich opzettelijk onttrekt aan het vervolg van de debatten.

De Ministerraad brengt ook in herinnering dat wanneer de wetgever de in het geding zijnde normen heeft aangenomen, zijn doelstelling erin bestond zich op één lijn te plaatsen met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens door de beklaagde toe te laten zich door zijn raadsman te laten vertegenwoordigen in het kader van een rechtspleging op tegenspraak. De Ministerraad gaat ervan uit dat wanneer de beklaagde op de inleidingszitting persoonlijk is verschenen of werd vertegenwoordigd, hij kennis zal hebben kunnen nemen van de tegen hem opgestarte rechtspleging, wat niet het geval is voor de beklaagde die op diezelfde terechtzitting niet aanwezig of niet vertegenwoordigd was. De wetgever is van mening geweest dat, in het eerste geval, de beklaagde die later niet verschijnt, zich opzettelijk aan het vervolg van de debatten heeft onttrokken.

- B -

B.1.1. Artikel 152 van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd in boek II, titel I, hoofdstuk I, dat handelt over de bevoegdheid van de politierechtbanken, bepaalt :

« § 1. De beklaagde, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en de burgerlijke partij verschijnen persoonlijk of in de persoon van een advocaat.

§ 2. De rechtbank kan in elke stand van het geding de persoonlijke verschijning bevelen, zonder dat tegen haar beslissing enig rechtsmiddel kan worden ingesteld. Het vonnis dat deze verschijning beveelt, wordt ten verzoeken van het openbaar ministerie aan de betrokken partij betekend, met dagvaarding om te verschijnen op de door de rechtbank vastgestelde datum.

Indien de beklaagde noch persoonlijk, noch in de persoon van een advocaat verschijnt, nadat hij op de inleidingszitting overeenkomstig § 1 is verschenen, wordt het vonnis dat gewezen wordt geacht op tegenspraak te zijn en ten verzoeken van het openbaar ministerie aan de beklaagde betekend. Ten aanzien van de beklaagde kan een bevel tot medebrenging worden uitgevaardigd ».

B.1.2. Artikel 185 van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd in boek II, titel I, hoofdstuk II, dat handelt over de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken, bepaalt :

« § 1. De beklaagde, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en de burgerlijke partij verschijnen persoonlijk of in de persoon van een advocaat.

§ 2. De rechtbank kan in elke stand van het geding de persoonlijke verschijning bevelen, zonder dat tegen haar beslissing enig rechtsmiddel kan worden ingesteld. Het vonnis dat deze verschijning beveelt, wordt ten verzoeken van het openbaar ministerie aan de betrokken partij betekend, met dagvaarding om te verschijnen op de door de rechtbank vastgestelde datum.

Indien de beklaagde noch persoonlijk, noch in de persoon van een advocaat verschijnt, nadat hij op de inleidingszitting overeenkomstig § 1 is verschenen, wordt het vonnis dat gewezen wordt geacht op tegenspraak te zijn en ten verzoeken van het openbaar ministerie aan de beklaagde betekend. Ten aanzien van de beklaagde kan een bevel tot medebrenging worden uitgevaardigd ».

B.2. Uit de elementen van het dossier en de verwijzingsbeslissing blijkt dat de persoon die voor de verwijzende rechter verzet doet tegen het vonnis waarbij hij wordt veroordeeld, en dat nochtans geacht wordt op tegenspraak te zijn, niet persoonlijk verschenen is wanneer zijn zaak voor de correctionele rechtbank werd ingeleid, maar werd vertegenwoordigd door zijn advocaat en dat de rechtbank een bevel tot persoonlijke verschijning heeft uitgevaardigd. Op de volgende terechtzitting werd de zaak in beraad genomen in afwezigheid van de beklaagde en van zijn raadsman. Daaruit volgt dat een vonnis werd gewezen dat wordt geacht op tegenspraak te zijn geweest.

De verwijzende rechter vraagt aan het Hof of de voormelde bepalingen van het Wetboek van strafvordering, die toestaan dat een verstekvonnis wordt uitgesproken dat wordt geacht op tegenspraak te zijn geweest tegen de beklaagde die niet zal zijn verschenen of niet zal zijn vertegenwoordigd naar aanleiding van een vonnis dat zijn persoonlijke verschijning beveelt maar was verschenen of was vertegenwoordigd op de inleidingszitting, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre zij, in dat geval, de veroordeelde niet toestaan verzet te doen terwijl de beklaagde die altijd verstek heeft laten gaan en nooit vertegenwoordigd is geweest, in verzet kan komen tegen de uitspraak die bij verstek tegen hem is gewezen.

B.3.1. De artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering zijn, in hun huidige vorm, ingevoerd bij de wet van 12 februari 2003 « tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat het verstek betreft en tot opheffing van artikel 421 van hetzelfde Wetboek ». Die wijziging is ingevoerd ingevolge de vaststelling door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in zijn arrest *Van Geyseghem* van 21 januari 1999 van een schending

door België van de artikelen 6.1 en 6.3, c), van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (*Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, DOC 50-0651/004, pp. 5 tot 7).

B.3.2. De artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering bekrachtigen voortaan de regel volgens welke de beklaagde zich kan laten vertegenwoordigen door een advocaat, ongeacht of het in eerste aanleg, in hoger beroep of op verzet is. Daarentegen zullen de vonnissen die zullen worden uitgesproken nadat een advocaat zal zijn opgetreden om een beklaagde die verstek laat gaan te verdedigen, op tegenspraak zijn en dus niet het voorwerp kunnen uitmaken van verzet.

B.4.1. Hoewel de mogelijkheid te verschijnen in de persoon van een advocaat de regel wordt, is een uitzondering ingeschreven in paragraaf 2 van de artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering, luidens welke de rechtbank, wanneer zij dat wenst, steeds de persoonlijke verschijning van de beklaagde kan bevelen.

Het tweede lid van paragraaf 2 van de artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering bepaalt dat het te wijzen vonnis geacht wordt op tegenspraak te zijn indien de beklaagde - persoonlijk of in de persoon van een advocaat - is verschenen op de inleidingszitting maar niet meer verschijnt, noch persoonlijk, noch in de persoon van een advocaat, op de terechtzitting waarnaar de zaak is verdaagd teneinde zijn persoonlijke verschijning te verkrijgen.

B.4.2. In de loop van de parlementaire voorbereiding is de vraag gerezen of dat mechanisme van een vonnis dat wordt geacht op tegenspraak te zijn geweest een discriminatie zou invoeren tussen de beklaagde die verschijnt of zich door zijn advocaat laat vertegenwoordigen op de inleidingszitting en nadien niet meer verschijnt, en diegene die beslist helemaal niet te komen, want de sanctie zou onevenredig kunnen zijn en bovendien een pervers gevolg kunnen hebben, in die zin dat het rechtssubject liever niet verschijnt om de mogelijkheid tot verzet te behouden (*Parl. St.*, Senaat, 2002-2003, nr. 2-1356/2, pp. 2 en 3).

De minister van Justitie heeft geantwoord :

« [...] Wie] bij de eerste terechtzitting verschenen is of zich heeft laten vertegenwoordigen en beslist dat niet langer te doen, terwijl de rechtbank het noodzakelijk acht hem te horen, [wordt] geacht zich opzettelijk te onttrekken aan het vervolg van de debatten.

Daarom is er op dat geval een specifieke sanctie gesteld, namelijk het op tegenspraak geachte karakter van de debatten » (*ibid.*, p. 5).

B.5. De verschijning van een beklaagde is van kapitaal belang, zowel wegens het recht van die laatste om te worden gehoord als wegens de noodzaak de juistheid van zijn verklaringen te controleren en ze te confronteren met de beweringen van het slachtoffer, wiens belangen alsook die van de getuigen moeten worden beschermd (EHRM, 23 november 1993, *Poitrimol* t. Frankrijk, § 35; 13 februari 2001, *Krombach* t. Frankrijk, § 84; 14 juni 2001, *Medenica* t. Zwitserland, § 54; 13 januari 2011, *Drakos* t. Griekenland, § 35).

Indien het nationaal recht het verloop van een proces toelaat niettegenstaande de afwezigheid van de beschuldigde, moet die laatste later kunnen verkrijgen dat een rechtscollege opnieuw, na hem te hebben gehoord, uitspraak doet over de gegrondheid van de beschuldiging, zowel in feite als in rechte, wanneer niet vaststaat dat hij heeft afgezien van zijn recht om te verschijnen en zich te verdedigen, noch dat hij de bedoeling heeft gehad zich aan de justitie te onttrekken (EHRM, grote kamer, 1 maart 2006, *Sejdovic* t. Italië, § 82; 1 maart 2011, *Faniel* t. België, § 26).

De wetgever moet onverantwoorde niet-verschijningen kunnen ontraden, op voorwaarde dat de sancties niet onevenredig blijken te zijn en dat de beklaagde niet het recht op de bijstand van een raadsman wordt ontnomen (EHRM, *Sejdovic* t. Italië, voormeld, § 92).

B.6.1. Uit de in B.4.2 vermelde parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever, enkel in het geval dat wordt beoogd in de in het geding zijnde bepalingen, heeft willen vermijden dat de beklaagde zich vrijwillig aan het vervolg van de debatten onttrekt. Aangezien de beklaagde persoonlijk of in de persoon van een advocaat op de inleidingszitting is verschenen, is hij voldoende geïnformeerd over de tegen hem ingestelde strafprocedure. Bovendien wordt het vonnis dat zijn persoonlijke verschijning beveelt hem ten verzoeken van het openbaar ministerie betekend, met dagvaarding om te verschijnen op de door de rechtbank vastgestelde datum. In geval van gewettigde verhindering staat het hem, alsook zijn raadsman, dus vrij om

de rechtbank hiervan tijdig op de hoogte te brengen. Ten slotte kan een vonnis dat wordt geacht op tegenspraak te zijn gewezen niet worden uitgesproken indien de beklaagde, in plaats van persoonlijk te verschijnen, alleen verschijnt in de persoon van een advocaat.

B.6.2. De persoon die wordt veroordeeld bij een vonnis dat wordt geacht op tegenspraak te zijn gewezen behoudt, door hoger beroep in te stellen, de mogelijkheid om opnieuw te worden berecht. Hij heeft dus de mogelijkheid om aanwezig te zijn op de terechtzitting in hoger beroep en een nieuwe beslissing te verkrijgen over de gegrondheid van de beschuldiging, zowel in feite als in rechte (zie EHRM, beslissing, 9 september 2003, *Jones t. Verenigd Koninkrijk*; *Sejdovic t. Italië*, voormeld, § 85).

B.7. Uit wat voorafgaat vloeit voort dat de in het geding zijnde bepalingen niet op onevenredige wijze afbreuk doen aan de rechten van de beklaagde en dat het in B.2 vermelde verschil in behandeling niet zonder redelijke verantwoording is.

B.8. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

In zoverre de artikelen 152 en 185 van het Wetboek van strafvordering toestaan dat een vonnis wordt uitgesproken dat wordt geacht op tegenspraak te zijn geweest ten aanzien van de beklaagde die niet persoonlijk of in de persoon van een advocaat is verschenen, schenden zij niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 31 mei 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

R. Henneuse